

Această lucrare constituie diseminarea finală a rezultatelor cercetării concretizate în teza de doctorat cu același titlu, susținută de autor în cadrul Școlii Doctorale a Universității „Nicolae Titulescu” din București, sub coordonarea d-lui prof.univ.dr. Augustin FUEREA, în anul 2022. Din acest motiv, precum și pentru păstrarea atât a structurii lucrării, cât și a coerenței și transparenței academice și științifice, referirile la teza de doctorat au fost păstrate, în conținutul său, astfel cum apar și în textul tezei.

DRAGOȘ – ADRIAN BANTAȘ

EVOLUȚIA PROCESULUI DECIZIONAL ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

TRITONIC

Tritonic Books

București 2026

Dragoș – Adrian BANTAȘ

EVOLUȚIA PROCESULUI DECIZIONAL ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Copyright © Dragoș – Adrian BANTAȘ

Copyright © TRITONIC 2026 pentru ediția prezentă.

Toate drepturile rezervate, inclusiv dreptul de a reproduce fragmente din carte.

TRITONIC

Str. Coacăzilor nr. 5, București

e-mail: editura@triton.ro

www.triton.ro

Tritonic București apare la poziția 18 în lista cu Edituri de prestigiu recunoscut în domeniul științelor sociale (lista A2) (CNATDCU):

http://www.cnatdcu.ro/wp-content/uploads/2011/11/A2_Panel41.xls

Colecția UE este coordonată de prof. univ. dr. Iordan Gheorghe Bărbulescu.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BANTAȘ, DRAGOȘ-ADRIAN

Evoluția procesului decizional în Uniunea Europeană / Dragoș-Adrian

Bantaș. - București : Tritonic Books, 2026

Conține bibliografie

ISBN 978-606-749-927-8

341

Coperta: Alexandra Bardan

DTP: Ioan Dorel Radu

Editor: Rebeca Cojocaru

Comanda nr. UE01/2026

Bun de tipar: Septembrie 2026

Tipărit în România

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

CUPRINS

Lista abrevierilor și acronimelor.....11

ASPECTE PRELIMINARE.....15

- I. Problematica cercetată în cadrul tezei de doctorat (atât în context istoric, cât și în context juridic).....15
- II. Situarea temei în contextul cercetărilor științifice în domeniul dreptului, din perspectivă interdisciplinară.....17
- III. Aspecte principale din cadrul studiilor anterioare referitoare la problematica analizată.....21
- IV. Obiectivele cercetării științifice (principal, secundar și terțiar).....24
- V. Rezultatele urmărite prin cercetarea întreprinsă.....32
- VI. Metodologia de cercetare științifică și interpretare juridică. Limitele și posibilitățile de dezvoltare ale cercetării.....32
- VII. Organizarea activităților de cercetare. Etapele cercetării.....39

CAPITOLUL I

CONSIDERAȚII INTRODUCTIVE.....47

Secțiunea I – Ordinea juridică a Uniunii Europene – o nouă ordine de drept.....48

1. Specificul dreptului internațional.....48
2. Specificul ordinii juridice a Uniunii Europene.....54
3. Particularitățile ordinii juridice a Uniunii Europene și ale celei de drept internațional de tip clasic în raport cu dreptul intern al statelor.....64

Secțiunea a II-a – Instituțiile și organele Uniunii Europene implicate în procesul decizional.....71

1. Conceptele de instituții și organe ale Uniunii Europene.....71
2. Principalele instituții ale Uniunii Europene implicate în procesul decizional – aspecte generale.....73
3. Alte instituții și organe ale Uniunii Europene care participă la procesul decizional.....77

<i>Secțiunea a III-a – Actele juridice ale Uniunii Europene adoptate în cadrul procesului decizional</i>	79
1. Actele juridice prevăzute în art. 288 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.....	79
2. Actele juridice legislative.....	81
3. Actele juridice fără caracter legislativ.....	81
<i>Secțiunea a IV-a – Concluzii</i>	82

CAPITOLUL II

SPECIFICITATEA ADOPTĂRII TRATATELOR

FUNDAMENTALE ALE UNIUNII EUROPENE.....85

<i>Secțiunea I – Procedura de adoptare a tratatelor de instituire a Comunităților Europene și Uniunii Europene</i>	85
1. Metoda interguvernamentală folosită în dreptul Uniunii Europene.....	85
2. Rezervele la tratate formulate de către părți.....	86
3. Exprimarea consimțământului statelor de a deveni părți la tratatele fundamentale ale Uniunii Europene. Privire specială asupra Constituțiilor Republicii Franceze și Republicii Federale Germane.....	88
4. Intrarea în vigoare și aplicarea în timp și spațiu a tratatelor Uniunii Europene.....	95

Secțiunea a II-a – Modificarea tratatelor fundamentale ale Uniunii Europene.....99

1. Procedura de revizuire ordinară a tratatelor și procedurile simplificate. Analiză de caz: adoptarea Tratatului de instituire a unei Constituții pentru Europa prin metoda Convenției.....	99
2. Tratatul modificatoare.....	107
3. Actele modificatoare.....	111

Secțiunea a III-a – Concluzii.....114

CAPITOLUL III

EVOLUȚIA PROCESULUI DECIZIONAL ÎN PERIOADA

1952–2003.....119

<i>Secțiunea I – Procesul decizional potrivit prevederilor Tratatelor de instituire a Comunităților Europene (1952–1958)</i>	124
--	-----

1. Tratatul de instituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului.....	124
2. Tratatul de instituire a Comunității Economice Europene și Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice.....	140

Secțiunea a II-a – Elemente de reformă a procesului decizional specifice perioadei 1959–1987.....163

1. Compromisul de la Luxemburg din anul 1965.....	163
2. Tratatul de instituire a unui Consiliu unic și a unei Comisii unice ale Comunităților Europene.....	168
3. Reformele realizate prin Tratatul bugetare de la Luxemburg și Bruxelles din anii 1970 și 1975.....	169
4. Actul Unic European – implicarea Parlamentului European în procesul decizional.....	176

Secțiunea a III-a – Consacrarea codeciziei prin Tratatul de la Maastricht.....184

Secțiunea a IV-a – Reforma procesului decizional realizată prin Tratatul de la Amsterdam și Nisa.....188

1. Tratatul de la Amsterdam.....	188
2. Tratatul de la Nisa.....	198

Secțiunea a V-a – Concluzii.....201

CAPITOLUL IV

ELEMENTE DE REFORMĂ A PROCESULUI DECIZIONAL

REALIZATE PRIN TRATATUL DE LA LISABONA.....205

Secțiunea I – Rolul parlamentelor naționale în procedura de adoptare a actelor juridice ale Uniunii Europene potrivit Tratatului de la Lisabona.....205

1. Relația dintre parlamentele naționale și Parlamentul European.....	207
2. Rolul parlamentelor naționale în verificarea respectării principiilor subsidiarității și proporționalității.....	218

Secțiunea a II-a – Implicațiile obligației de respectare a drepturilor fundamentale ale omului în procesul de adoptare a actelor juridice ale Uniunii Europene.....226

1. Întinderea și interpretarea drepturilor și principiilor cuprinse în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.....	226
---	-----

2. Nivelul de protecție juridică asigurat de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.....	244
---	-----

<i>Secțiunea a III-a – Adoptarea actelor juridice ale Uniunii Europene – aspecte generale.....</i>	<i>256</i>
--	------------

1. Categoriile de competențe la nivelul Uniunii Europene.....	256
2. Alegerea temeiului juridic al propunerilor de acte juridice ale Uniunii Europene.....	286

<i>Secțiunea a IV-a – Inițiativa cetățenească – modalitate de declanșare a procesului decizional la nivelul Uniunii Europene.....</i>	<i>292</i>
---	------------

<i>Secțiunea a V-a – Concluzii (prezentare generală a desfășurării procesului decizional în Uniunea Europeană).....</i>	<i>296</i>
---	------------

CAPITOLUL V

PROCEDURILE LEGISLATIVE SPECIFICE UNIUNII

EUROPENE.....	301
---------------	-----

<i>Secțiunea I – Principiile care guvernează adoptarea actelor juridice ale Uniunii Europene post-Lisabona.....</i>	<i>301</i>
---	------------

1. Principiul atribuirii.....	301
2. Principiul cooperării loiale.....	303
3. Principiile subsidiarității și proporționalității.....	308

<i>Secțiunea a II-a – Procedura legislativă ordinară.....</i>	<i>314</i>
---	------------

1. Prima lectură.....	315
2. A doua lectură.....	318
3. A treia lectură.....	322

<i>Secțiunea a III-a – Procedurile legislative speciale.....</i>	<i>323</i>
--	------------

<i>Secțiunea a IV-a – Concluzii.....</i>	<i>325</i>
--	------------

CAPITOLUL VI

SPECIFICITATEA PROCESULUI DECIZIONAL ÎN

DOMENIUL ACȚIUNII EXTERNE A UNIUNII EUROPENE

ȘI AL ADERĂRII LA UNIUNEA EUROPEANĂ.....	327
---	------------

<i>Secțiunea I – Politica Externă și de Securitate Comună.....</i>	<i>327</i>
--	------------

1. Actele și metodele specifice Politicii Externe și de Securitate Comună.....	327
--	-----

2. Instituțiile Uniunii Europene implicate în procesul decizional din domeniul Politicii Externe și de Securitate Comună.....	335
---	-----

<i>Secțiunea a II-a – Politica comercială comună.....</i>	<i>340</i>
---	------------

<i>Secțiunea a III-a – Acordurile internaționale la care Uniunea este parte.....</i>	<i>343</i>
--	------------

<i>Secțiunea a IV-a – Procesul decizional în materia extinderii Uniunii Europene și a retragerii statelor din Uniune. Analize de caz: aderarea României la UE și retragerea Regatului Unit din aceasta.....</i>	<i>352</i>
---	------------

1. Aderarea statelor la Uniunea Europeană. Elemente de procedură decizională.....	352
---	-----

2. Retragera statelor din Uniunea Europeană. Elemente de procedură decizională.....	359
---	-----

<i>Secțiunea a V-a – Concluzii.....</i>	<i>368</i>
---	------------

CAPITOLUL VII

PARTICULARITĂȚILE PROCESULUI DECIZIONAL LA

NIVEL INSTITUȚIONAL.....	372
--------------------------	-----

<i>Secțiunea I – Procesul decizional în cadrul Consiliului European.....</i>	<i>373</i>
--	------------

1. Locul și rolul Președintelui Consiliului European în procesul decizional.....	385
--	-----

2. Desfășurarea lucrărilor Consiliului European.....	387
--	-----

3. Privire comparativă între procesul decizional din cadrul Consiliului European și cel din cadrul altor instituții aparținând unor organizații internaționale.....	390
---	-----

<i>Secțiunea a II-a – Consiliul Uniunii Europene – colegiativul Uniunii Europene.....</i>	<i>395</i>
---	------------

1. Rolul de componentă a legislativului bicameral al Uniunii Europene. Responsabilități legislative și bugetare.....	395
--	-----

2. Consiliul ca legislativ unicameral. Procedurile legislative speciale.....	396
--	-----

3. Consiliul ca parte a executivului unional.....	398
---	-----

4. Delegarea atribuțiilor legislative.....	399
--	-----

5. Procesul decizional în cadrul Consiliului Uniunii Europene. Minoritatea de blocaj.....	401
---	-----

6. Privire comparativă între procesul decizional din cadrul Consiliului Uniunii Europene și cel din cadrul altor instituții aparținând unor organizații internaționale.....	412
---	-----

<i>Secțiunea a III-a – Comisia Europeană – executivul Uniunii Europene.....</i>	<i>413</i>
---	------------

1. Dreptul exclusiv de inițiativă legislativă al Comisiei Europene.....	418
2. Dreptul de inițiativă legislativă partajat de Comisia Europeană cu statele membre.....	420
3. Specificitatea procedurii decizionale în cadrul comitologiei.....	420
<i>Secțiunea a IV-a – Parlamentul European – colegiativul Uniunii Europene.....</i>	<i>424</i>
1. Parlamentul ca parte a legislativului bicameral al Uniunii Europene.....	424
2. Rolul Parlamentului European în numirea membrilor altor instituții, organe, oficii sau agenții.....	431
3. Procesul decizional în cadrul Parlamentului European.....	436
<i>Secțiunea a V-a – Concluzii.....</i>	<i>451</i>

CAPITOLUL VIII

CONCLUZII GENERALE ȘI PROPUNERI DE LEGE FERENDA.....453

Anexa nr. 1 – Domeniile fundamentale pentru îndeplinirea obiectivelor CECO în care Înalta Autoritate era abilitată să adopte acte juridice, cu sau fără participarea altor instituții, pentru îndeplinirea obiectivelor CECO.....	473
Anexa nr. 2 – Elemente de reformă introduse prin Tratatul de la Maastricht.....	478
Anexa nr. 3 – Principalele domenii asupra cărora Tratatul de la Amsterdam a extins aplicabilitatea procedurii codeciziei.....	481
Anexa nr. 4 – Reformele realizate prin Tratatul de la Nisa în ceea ce privește procesul decizional comunitar.....	485
Anexa nr. 5 – Domeniile de aplicare a procedurii legislative ordinare.....	491
Anexa nr. 6 – Domeniile de aplicare a procedurilor legislative speciale, după reformele realizate prin Tratatul de la Lisabona.....	497

BIBLIOGRAFIE.....499

LISTA ABREVIERILOR ȘI ACRONIMELOR

Abrevierea/ Acronimul	Semnificația în limba română	Semnificația în limba engleză
AG/GA	Adunarea Generală a ONU	General Assembly
alin.	alineatul	-
art.	articolul	-
AUE/SEA	Actul Unic European	Single European Act
BCE/ECB	Banca Centrală Europeană	European Central Bank
BEI/EIB	Banca Europeană de Investiții	European Investment Bank
C	cauză soluționată de Curtea de Justiție a Comunităților Europene/ Curtea de Justiție	-
CCR	Curtea Constituțională a României	-
CECO/ECSC	Comunitatea Europeană Cărbunelui și Oțelului	European Coal and Steel Community
CEE/EEC	Comunitatea Economică Europeană	European Economic Community
CE/EC	Comunitatea Europeană	European Community
CEEA/ EURATOM	Comunitatea Europeană a Energiei Atomice	European Atomic Energy Community
CES/ESC	Comitetul Economic și Social	Economic and Social Committee
CIG/IG	Conferința interguvernamentală	Intergovernmental conference
CJUE/EUCJ	Curtea de Justiție a Uniunii Europene	European Union Court of Justice
COM	Comunicarea Comisiei	Communication from the Commission
CMC	Concept de Management al Crizelor	Crisis Management Concept
CONOPS	Conceptul Operațiilor	Concept of Operations
coord.	coordonator/i	-

Abrevierea/ Acronimul	Semnificația în limba română	Semnificația în limba engleză
COSAC/ CPCUA	Conferința Organelor Specializate în Afaceri Comunitare	Conference of Parliamentary Committees of Union Affairs
CPS/PSC	Comitetul Politic și de Securitate	Political and Security Committee
dr.	doctor	-
f.a.	fără an	-
f.p.	fără pagină	-
JOCE/OJEC	Jurnalul Oficial al Comunităților Europene	Official Journal of the European Communities
JOUE/OJEU	Jurnalul Oficial al Uniunii Europene	Official Journal of the European Union
lit.	litera	-
OTAN/NATO	Organizația Tratatului Atlanticii de Nord	North Atlantic Treaty Organization
nr.	numărul	-
OLAF/EAFO	Oficiul European de Luptă Antifraudă	European Anti-Fraud Office
ONG/NGO	Organizație neguvernamentală	Non-governmental organization
ONU/UNO	Organizația Națiunilor Unite	United Nations Organization
op.cit.	opera citată	-
OPLAN	Planul Operației	Operation Plan
OSC/CSO	Opțiuni strategice civile	Civilian Strategic Options
OSM/MSO	Opțiuni strategice militare	Military Strategic Options
OSP/PSO	Opțiuni strategice polițienești	Police Strategic Options
p.	pagina	-
parag.	paragraful	-

Abrevierea/ Acronimul	Semnificația în limba română	Semnificația în limba engleză
passim	în diverse locuri	-
PCC/CCP	Politica Comercială Comună	Common Commercial Policy
pct.	punctul	-
PESA/ESDP	Politica Europeană de Securitate și Apărare	European Security and Defense Policy
PESC/CFSP	Politica Externă și de Securitate Comună	Common Foreign and Security Policy
CSP/PESCO	Cooperarea Structurată Permanentă	Permanent Structured Cooperation
pp.	paginile	-
prof.	profesor	-
PSAC/CSDP	Politica de Securitate și Apărare Comună	Common Security and Defence Policy
SEAE/EEAS	Serviciul European de Acțiune Externă	European External Action Service
SLSJ/AFSJ	Spațiul de Libertate, Securitate și Justiție	Area of Freedom, Security and Justice
s.n.	sublinierea noastră	-
SUA	Statele Unite ale Americii	United States of America
ș.a.m.d.	și așa mai departe	-
T	cauză soluționată de Tribunalul de Primă Instanță/Tribunal	-
TCEA/TEEDC	Tratatul de instituire a Comunității Europene de Apărare	Treaty Establishing the European Defence Community
TCECO/ TEECSC	Tratatul de instituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului	Treaty Establishing the European Coal and Steel Community
TCEE/TEEC	Tratatul de instituire a Comunității Economice Europene	Treaty Establishing the European Economic Community

Abrevierea/ Acronimul	Semnificația în limba română	Semnificația în limba engleză
TCE	Tratatul de instituire a Comunității Europene	Treaty Establishing the European Community
TUE/TEU	Tratatul privind Uniunea Europeană	Treaty on European Union
TFUE/TFEU	Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene	Treaty on the Functioning of the European Union
TVC/CCT	Tariful Vamal Comun	Common Customs Tariff
UE/EU	Uniunea Europeană	European Union
UEM/EMU	Uniunea Economică și Monetară	Economic and Monetary Union
UEO/WEO	Uniunea Europei Occidentale	Western European Union
univ.	universitar	-
vol.	volumul	-

ASPECTE PRELIMINARE

I. Problematica cercetată în cadrul tezei de doctorat (atât în context istoric, cât și în context juridic)

Prin prezenta teză de doctorat am analizat *evoluția procesului decizional al Uniunii Europene*, atât din punctul de vedere al principalelor elemente ale desfășurării acestuia, cât și din cel al identificării, definirii, descrierii și interpretării conceptelor, principiilor, paradigmelor și mecanismelor ce îl caracterizează.

Când utilizăm sintagma *evoluția procesului decizional al Uniunii Europene*, includem în analiză și aspectele referitoare la procesul decizional specific Comunităților Europene¹, întrucât apreciem că, dată fiind legătura organică dintre acestea și Uniunea care a dobândit personalitate juridică prin intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, excluderea procesului decizional comunitar ar lipsi analiza de elemente indispensabile identificării implicațiilor transformărilor produse ca efect al reformelor succesive.

Am urmărit identificarea elementelor de reformă care au influențat natura procesului decizional specific Comunităților și, ulterior, Uniunii Europene, de la desfășurarea acestuia sub imperiul tratatelor de instituire a Comunității Europene a

¹ Comunitatea Europeană a Cărbunului și Oțelului și Comunitatea Economică Europeană (devenită Comunitatea Europeană prin Tratatul de la Maastricht), întrucât o analiză similară la nivelul Comunității Europene a Energiei Atomice nu ar prezenta elemente de specificitate suficiente pentru includerea ei în teză.

Cărbunelui și Oțelului și Comunității Economice Europene și până în prezent, reforme efectuate prin intermediul tratatelor modificatoare succesive.

Dat fiind faptul că elementele de reformă în cauză au fost inspirate de funcționarea proceselor decizionale specifice altor tipuri de ordini juridice, cum ar fi cea de drept internațional (în componenta ei legată de funcționarea organizațiilor internaționale de cooperare) sau ordinele juridice ale statelor (federale și unitare) membre ale Comunităților sau Uniunii Europene, pe parcursul lucrării am identificat asemănări sau deosebiri între procesul decizional specific acestora și cel al altor subiecte de drept internațional public ori de drept constituțional al statelor membre.

Prin intermediul tratatelor de instituire a CECO și CEE au luat ființă două organizații internaționale de integrare, având obiective specifice și exercitând competențe prin intermediul instituțiilor înființate pentru funcționarea lor corespunzătoare. Procesul decizional specific acestor organizații funcționa într-o paradigmă pe care am identificat-o drept specifică organizațiilor internaționale de cooperare, deși competențele care le-au fost atribuite sau caracteristicile actelor juridice pe care le adoptau corespundeau categoriei organizațiilor internaționale de integrare. Acesta presupunea, între altele, un rol marginal al instituției parlamentare. Adoptarea, ca regulă, a actelor juridice cu majoritate calificată ori adoptarea bugetului Comunităților revenea exclusiv Consiliului.

Reforme realizate prin intermediul tratatelor modificatoare succesive au schimbat specificul procesului decizional comunitar și, ulterior, unional, în special în sensul extinderii atribuțiilor instituției parlamentare (cu precădere în ceea ce privește participarea la adoptarea actelor legislative cu o pondere tot mai ridicată și în tot mai multe domenii), al

extinderii utilizării votului cu majoritate calificată în Consiliu și al lărgirii sferei domeniilor de competență unională.

Ca efect al acestor reforme, procesul decizional care, inițial, se prezenta într-o manieră specifică organizațiilor internaționale de cooperare a dobândit tot mai multe și mai importante elemente de asemănare cu procesele decizionale proprii unor subiecte de drept, cum ar fi organizațiile internaționale de integrare, federațiile² sau statele, iar pe parcursul tezei am dezvoltat și argumentat existența, manifestările și efectele acestei tendințe, de adoptare a actelor juridice prin care se exercită competențele Uniunii, în vederea aducerii la îndeplinire a obiectivelor sale, în modalități ce cuprind elemente semnificative de statalitate, dar nu numai.

II. Situarea temei în contextul cercetărilor științifice în domeniul dreptului, din perspectivă interdisciplinară

Încă de la începuturile existenței Comunităților Europene, atât competențele acestora, cât și componența, atribuțiile și modul în care instituțiile comunitare adoptau, împreună sau separat, acte juridice au făcut obiectul studiilor specialiștilor dreptului comunitar.

Spre exemplu, autorul Ernst B. Haas³ a explicat, într-o lucrare deosebit de cuprinzătoare, intitulată „*The Uniting of*

² Cum au fost, spre exemplu, Statele Unite sub imperiul Articolelor Confederației și Uniunii Perpetue, semnate la 1777.

³ Pe a cărui operă o menționăm în debutul acestei enumerări atât din considerente cronologice (numărându-se printre primele lucrări dedicate funcționării Comunităților Europene), cât și datorită faptului că reprezintă un studiu de amploare asupra competențelor comunitare și atribuțiilor instituțiilor Comunităților. De asemenea, tratatul amintit abordează aspecte importante ale procesului decizional din cadrul CECO și CEE, precum tipurile de acte juridice adoptate de către Comunități în general și de către fiecare instituție în diferitele domenii de competență comunitară și modalitățile

Europe”, apărută pentru prima dată în anul 1958 și urmată de o serie de ediții revizuite și adăugite, resorturile juridice care au stat la baza apariției și dezvoltării Comunităților Europene, precum și efectele existenței acestora, pe aceleași plan.

Ulterior, autori precum Vlad Constanținesco⁴, Antonio Tizzano⁵, Pierre Pescatore⁶, Josephine Steiner⁷, Renaud Dehousse⁸,

în care erau adoptate acestea, în spațial. Menționăm, ca argument în acest sens, capitolele care tratează problematici precum natura supranaționalității (pp. 32–58 din ediția citată în teză și bibliografie), funcționarea politicilor comunitare (pp. 60–112), adoptarea Tratatelor de instituire (pp. 241–282) sau aspectele procedurale ale funcționării Înaltei Autorități și Consiliului Special de Miniștri ale CECO (pp. 451–528) din Ernst B. Haas, *The Uniting of Europe: political, social and economic forces, 1950–1957*, University of Notre Dame Press, Notre Dame, Indiana, 2004.

⁴ În lucrări precum *Le Parlement européen*, de Jean-Paul Jacque, Roland Bieber, Vlad Constanținesco și Dietmar Nickel, Editura Economica, Paris, 1984 sau *Traite instituant la CEE – Commentaire article par article*, de Vlad Constanținesco, Jean-Paul Jacque, Robert Kovar și Denys Simon, Editura Economica, Paris, 1992.

⁵ În tratate precum *Code de l'Union européenne: traités institutifs et textes relatifs au fonctionnement. Principes fondamentaux. Citoyens de l'Union et étrangers. Union économique et monétaire. Politique étrangère et de sécurité commune. Justice et affaires intérieures. Avec le texte du traité de Nice*, de Antonio Tizzano și Daniel Vignes, Editura Bruylant, Bruxelles, 2001.

⁶ În demersuri precum *Le droit de l'intégration: Émergence d'un phénomène nouveau dans les relations internationales selon l'expérience des Communautés européennes*, Editura Bruylant, Bruxelles, 2005 sau *L'ordre juridique des communautés européennes: Etude des sources du droit communautaire*, Editura Bruylant, Bruxelles, 2007.

⁷ Spre exemplu, în lucrarea *EU Law*, de Josephine Steiner și Lorna Woods, Editura Oxford University Press, Oxford, 2009.

⁸ În cercetări cum ar fi *Une Constitution pour l'Europe?*, de Renaud Dehousse (coord.), Editura Presses de Sciences Po, Paris, 2002 sau *The European Commission of the Twenty-First Century*, de Hussein Kassim, John Peterson, Michael W. Bauer, Sara Connolly, Renaud Dehousse, Liesbet Hooghe și Andrew Thompson, Editura Oxford University Press, Oxford, 2013.

Charles Zorgbibe⁹, Joël Rideau¹⁰, Philippe Manin¹¹, Richard Corbett¹², Sean van Raepenbusch¹³, Paul Craig și Grainne de Burca¹⁴ și alții¹⁵, au analizat fenomenul construcției europene din perspectiva evolutivă a dreptului instituțional și material. Deși lucrările acestora, asemenea celorlalte lucrări citate în teza noastră, nu sunt dedicate exclusiv procesului decizional unional, acestea analizează unele aspecte legate în special de funcționarea instituțiilor Uniunii, de atribuțiile acestora, de competențele unionale ori de actele juridice adoptate de către instituții, ceea ce ne îndreptățește să le includem printre coordonatele contextului cercetărilor științifice în domeniul demersului nostru.

Mai recent, autorul Robert Schütze, a analizat, într-o serie de lucrări de referință (dintre care enumerăm *European Constitutional Law, From Dual to Cooperative Federalism: The Changing Structure of European Law* sau *European Union Law*),

⁹ Spre exemplu, în lucrarea *Construcția europeană: trecut, prezent și viitor*, Editura Trei, București, 1998.

¹⁰ În opere precum *Nature et évolution des institutions de la Communauté européenne*, Congrès européen, Paris, 25–27 april 1980, *De la communauté de droit à l'Union de droit. Continuités et avatars européens*, Editura L.D.G.J., Paris, 2000 sau *Union européenne: commentaire des traités modifiés par le Traité de Nice du 26 février 2001*, Editura L.G.D.J., Paris, 2001.

¹¹ În *Droit international public*, Editura Masson, Paris, 1979, *Les communautés européennes, l'union européenne: droit institutionnel*, Editura Pedone, Paris, 1993 sau *Droit constitutionnel de l'Union européenne*, Editura Pedone, Paris, 2004.

¹² Cu titlu de exemplu, în *Parlamentul European*, de Richard Corbett, Francis Jacobs și Michael Shingleton, Editura Monitorul Oficial, București, 2007.

¹³ *Drept instituțional al Uniunii Europene*, Editura Rosetti, București, 2014.

¹⁴ *Dreptul Uniunii Europene. Comentarii, jurisprudență și doctrină. Ediția a VI-a*, Editura Hamangiu, București, 2017.

¹⁵ Pe care, pentru a nu prelungi excesiv această enumerare, nu îi menționăm aici.

elementele principale ale ordinii constituționale a Uniunii Europene, cum ar fi competențele Uniunii, principiile conform cărora sunt exercitate aceste competențe, instituțiile Uniunii, (cu componența, funcționarea și interacțiunile dintre ele) și actele juridice unionale (cu toate caracteristicile care le conferă specificitate).

În ceea ce ne privește, remarcăm, însă, că nici autorul Robert Schütze nu pune, în opera sa, un accent deosebit pe procesul decizional, concentrându-se pe celelalte aspecte caracteristice ordinii juridice unionale, enumerate mai sus.

În privința României, observăm, în primul rând, faptul că studiile privitoare la Comunitățile Europene nu au putut debuta în același timp cu cele din statele fondatoare ale acestora, în principal din considerente politice. Mai exact, în perioada regimului comunist, acest subiect fie nu putea să prezinte interes, fie, dacă ar fi fost abordat tangențial, ar fi fost numai pentru a se sublinia superioritatea ordinii politico-juridico-economice din statele socialiste. Astfel, în România, studiile privitoare la Uniunea Europeană au debutat în mod consistent după anul 1990¹⁶. Acest fapt constituie un argument important în sensul necesității unei lucrări care să redea aspectele privitoare la procesul decizional, așa cum se desfășura acesta sub imperiul tratatelor de instituire și al celor modificatoare, spre a releva evoluțiile survenite în urma reformelor succesiv intervenite.

De altfel, în acea perioadă, așa cum se remarcă în literatura de specialitate, ceea ce astăzi este Uniunea Europeană, reprezenta „o organizație [de facto] (...) vest-europeană, doar căderea Zidului Berlinului, în anul 1989, deschizând perspectiva ca aceasta să se extindă pe întregul continent

¹⁶ Element pe care îl considerăm relevant din perspectiva utilității și originalității tezei noastre.

european de la vest de Rusia”¹⁷. Or, în această situație, este firesc ca preocuparea principală pentru studierea acestei entități să aparțină membrilor societăților academice ale statelor fondatoare.

Chiar și în această situație, în care țara noastră s-a alăturat cu întârziere demersurilor de cercetare în domeniul dreptului Uniunii Europene, o serie de contribuții științifice au pus bazele unui cadru autohton de cercetare în acest domeniu, așa cum rezultă din lista bibliografică prezentată în partea finală a tezei.

III. Aspecte principale din cadrul studiilor anterioare referitoare la problematica analizată

Procedăm, în continuare, la prezentarea rezultatelor demersurilor anterioare ale specialiștilor în domeniu referitoare la tema lucrării noastre, precum și la sinteza ideilor pe care le exprimă. În acest sens, putem afirma că, într-o abordare extrem de succintă a ideilor profesorilor Robert Schütze și altor autori români, am identificat concepția generală potrivit căreia construcția europeană a pornit de la o stare în care competențele, respectiv procesul decizional (concretizat în modalitățile de adoptare a actelor având efecte juridice obligatorii) sau caracteristicile acestor acte, precum și nivelul general de integrare, o plasau între organizațiile de cooperare „clasice” și ordinele juridice cu elemente de statalitate, dar mult mai aproape de extrema reprezentată de organizațiile internaționale „clasice”. După reformele succesive efectuate prin tratatele modificatoare (cu precădere prin Tratatul de la Lisabona), funcționarea Uniunii se situează la extrema opusă,

¹⁷ Michelle Egan, Neill Nugent, William E. Paterson, *Research Agendas in EU Studies*, Editura Palgrave Macmillan, London/New York, 2010, p. 1.

procesul său decizional prezentând mult mai multe elemente de statalitate decât acum peste 70 ani, la apariția Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului.

În ceea ce ne privește, observăm că, spre exemplu, autorul Robert Schütze se concentrează preponderent pe unele caracteristici ale Uniunii Europene precum dinamica relației dintre UE și statele membre, trăsăturile actelor juridice, categoriile de competențe și întinderea acestora etc. Astfel, deși realizează o privire evolutivă asupra temelor anterior enumerate, procesul decizional nu reprezintă obiectivul său principal și, prin urmare, acesta este abordat doar în măsura necesară atingerii obiectivelor propuse.

În condițiile în care „unicitatea (...) [Uniunii] Europene în cadrul variatelor forme de cooperare interguvernamentală rezidă în (...) instituțiil[e] sale și în metodele interacțiunii lor”¹⁸, unii dintre doctrinari se concentrează, într-o măsură poate mai ridicată, asupra aspectelor evolutive ale procesului decizional specific Comunităților și, ulterior, Uniunii Europene prin faptul că analizează în mod consecvent evoluția instituțiilor acestora, a competențelor lor și a interacțiunilor reciproce. În sprijinul acestei afirmații este suficient să amintim, spre exemplu, articolul de referință „*Legislativul Uniunii Europene între unicameralism și bicameralism*”¹⁹.

În ciuda acestei vaste acoperiri a aspectelor menționate, aflate în strânsă legătură cu tema tezei noastre, am identificat o serie de perspective pentru dezvoltarea unei noi cercetări în domeniu, cum ar fi analiza centrată direct pe procesul decizional, inclusiv în componenta lui evolutivă, și

¹⁸ Giandomenico Majone, *Federation, Confederation and Mixed Government: an EU-US Comparison*, în Anand Menon, Martin Schain, *Comparative Federalism: The European Union and the United States in Comparative Perspective*, Oxford University Press, Oxford, 2006, p. 124.

¹⁹ Augustin Fuerea, în *Revista Dreptul*, nr. 7/2017, pp. 187–200.

pe identificarea transformărilor esenței acestuia prin efectul reformelor succesive.

În opinia noastră, cercetarea evolutivă a fenomenului comunitar/unional²⁰, în România, este tributară interesului relativ scăzut pentru perioadele premergătoare momentului apariției preocupării țării noastre pentru aderarea la Uniunea Europeană. Mai exact, identificăm un interval temporal de aproximativ 4 decenii, în care au avut loc, în cadrul Comunităților Europene, numeroase reforme ale procesului decizional, la care literatura de specialitate din spațiul autohton s-a întors în timp pentru a le cerceta doar în măsura în care acest lucru era necesar pentru atingerea altor obiective de cercetare, de o mai mare actualitate. Considerăm că acest recurs istoric nu este lipsit de interes, întrucât are capacitatea de a servi la evidențierea unor tendințe relevante pentru evoluția caracterului interguvernamental sau federal al construcției europene, iar o concluzie adecvată cu privire la caracterul ordinii juridice unionale nu poate fi desprinsă cu excluderea analizei transformărilor prin care această ordine juridică a trecut de la apariția sa până în prezent.

²⁰ Termenul *comunitar* se folosește în cazul actelor și faptelor juridice guvernate de tratatele de instituire a CECO și CEE și de tratatele modificatoare, în timp ce termenul *unional* se aplică actelor și faptelor guvernate de Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (după modificările efectuate prin Tratatul de la Lisabona). Cu toate acestea, atunci când ne referim la *evoluția procesului decizional în Uniunea Europeană*, pentru a nu îngreuna excesiv exprimarea și pentru a evita repetările inoportune, avem în vedere nu doar configurația acestuia după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, ci întregul continuum juridic delimitat de tratatele de instituire și de actualele TUE și TFUE. Precizăm, în acest sens, că Tratatul de instituire a CECO a înființat o Comunitate a cărei existență de 50 de ani a încetat în anul 2002, iar în privința Comunității Europene, conform art. 1, parag. 3, teza ultimă din TUE, Uniunea Europeană se substituie și îi succedă acesteia.

Dincolo de aceste aspecte, am mai identificat o direcție în care cercetarea noastră s-ar putea dovedi utilă. Este vorba, mai exact, despre analiza comparativă a procesului decizional unional și a celui național²¹. Aceasta reprezintă și o continuare firească a efortului de identificare a caracteristicilor ordinii juridice unionale. În acest scop, raportarea, din perspectiva procesului decizional, la organizațiile internaționale cunoscute nu apare ca suficientă dacă luăm în considerare diferențele profunde pe care, la o analiză atentă, le putem sesiza între adoptarea actelor juridice ale organizațiilor internaționale în cauză și adoptarea actelor juridice ale Uniunii Europene.

IV. Obiectivele cercetării științifice (principal, secundar și terțiar)

Preocuparea fundamentală care transpare din demersul nostru a fost aceea de a identifica elementele principale ale procesului decizional specifice Comunităților și, respectiv, Uniunii Europene, precum și principalele reforme gândite asupra acestui proces ca efect al reformelor succesive efectuate prin tratatele modificatoare. Cu alte cuvinte, acesta reprezintă obiectivul principal al tezei.

În subsidiar, dar fără a considera acest al doilea obiectiv ca fiind lipsit de importanță, am urmărit să situăm natura ordinii juridice unionale în peisajul conceptual determinat de categoriile principale de subiecte de drept internațional public, respectiv: organizația internațională și statul, pe baza caracteristicilor procesului decizional al Uniunii Europene. Altfel spus, acesta reprezintă obiectivul secundar al tezei noastre.

²¹ Ne referim aici, cu precădere, la analiza comparativă a funcționării instituțiilor unionale și a celor similare de pe plan național.

În vederea îndeplinirii acestor obiective, am urmărit să identificăm, să definim și să prezentăm conceptele, principiile, paradigmele și mecanismele specifice mai sus-menționatului proces decizional.

Din obiectivele de cercetare anterior prezentate au decurs, în mod firesc, obiectivele terțiare, care pot fi considerate și elementele componente ale obiectivului principal și obiectivului secundar, pe care le vom prezenta în continuare.

1. Identificarea și definirea principalelor concepte utilizate

Pornind de la aspectele enunțate anterior, am considerat că demersul științific trebuie să debuteze cu identificarea și definirea principalelor concepte utilizate, respectiv *procesul decizional*, *ordinea juridică a Uniunii Europene*, *instituțiile și organele unionale*, respectiv *actele juridice (legislative sau nelegislative) ale Uniunii*.

În cadrul lucrării noastre, prin *proces decizional* înțelegem modalitatea de adoptare a actelor juridice cu forță obligatorie care constituie izvoare ale dreptului Uniunii Europene.

Pentru că, în cadrul tezei, dorim să analizăm procesul în urma căruia Uniunea adoptă acte în vederea îndeplinirii obiectivelor sale, prin exercitarea competențelor conferite prin Tratat și cu respectarea procedurilor cuprinse în acestea, considerăm că, dacă ne-am fi intitulat cercetarea „*Evoluția procesului legislativ în Uniunea Europeană*”, am fi restrâns obiectul acesteia la actele legislative (noțiune pe care am putea să o înțelegem fie în sensul conferit de TFUE, fie în sensul acceptat de ordinea juridică internă a României, de exemplu, dar în nici una dintre aceste variante nu am fi cuprins întregul spectru al analizei pe care dorim să o efectuăm). De asemenea, dacă lucrarea noastră s-ar fi intitulat „*Proceduri legislative aplicabile în Uniunea Europeană*”, spre exemplu, am fi restrâns obiectul acesteia la cele două proceduri legislative,